

Promovarea e-learning-ului în mediul universitar

Dr. Agnes Erich

Universitatea Valahia din Târgoviște
E-mail: eagnes@valahia.ro

Dr. Niculina Vârgolici

Universitatea din București
E-mail: ninavargolici@yahoo.com

Dr. Agnes Erich este conferențiar în cadrul Facultății de Științe Umaniste de la Universitatea Valahia din Târgoviște, precum și Director al Bibliotecii Universității Valahia din Târgoviște. Predă cursuri de istoria scrisului, cărții și tiparului, catalogarea documentelor și sisteme integrate de informare și documentare. Domeniile de cercetare predilecte: carte veche bibliofilă, biblioteci virtuale.

Dr. Niculina Vârgolici este lector în cadrul Departamentului de Asistență Managerială, Secretariat și Informatică Aplicată de la Facultatea de Litere a Universității din București, precum și director al Departamentului din Crevedia, specializările: Pedagogia Învățământului Preșcolar și Primar și Asistență Managerială și Secretariat. Predă cursuri de asistenta managerială, redactare și corespondență, comunicare organizațională. Domeniile sale de interes sunt comunicarea, asistența managerială și e-learning-ul.

Rezumat

Lumea educațională se schimbă rapid. Observăm că utilizarea Internet-ului și a noilor tehnologii informaționale și comunicaționale a devenit parte importantă a strategiilor de învățare și de predare în cadrul multor universități. Unele instituții intenționează să devină instituții globale sau virtuale; altele utilizează Internet-ul combinând metodele tradiționale de livrare cu predarea online.

Cuvinte cheie: e-learning; bibliotecă digitală; resurse informaționale; platformă educațională.

În prezent societatea românească se confruntă cu o serie de provocări în domeniul învățământului: **globalizarea** (oraș-țară-mapamond); **învățământul continuu** (elev-student- specialist); **e-learning** (învățământ

tradițional- învățământ la distanță); **revoluția informațională** (informație-cunoaștere-societatea informației).

În ciuda a ceea ce s-ar putea crede, practicarea educației la distanță nu aparține în totalitate vremurilor prezente. În lume, cu cel puțin o sută de ani în urmă, educatorii trimiteau materialele tipărite prin poștă (educația prin corespondență). Trebuie spus că acest sistem era destul de costisitor, dacă avem în vedere nu numai papetăria și timbrele, dar și costul manevrării lor prin sistemul poștal, necesitând timp, echipament și spațiu pentru depozitare etc. Mai târziu suportul material a fost înlocuit cu cel electronic (dischete, CD-ROM sau chiar e-mail-ul).

Au apărut și alte mijloace de educație la distanță: radioul, video și televiziunea (cu ani în urmă televiziunea națională prezenta cursuri de învățare a limbilor străine, iar în ultimul timp, unele Universități au dezvoltat chiar propria rețea de televiziune, pentru instruirea și educarea studenților și a publicului interesat). Dar aceste forme de educare la distanță nu și-au găsit eficacitatea scontată, datorită lipsei feed-back-ului imediat și a unei comunicări interactive reale. Și totuși, pentru vremea respectivă ele au jucat un rol important în formarea și educarea elevilor și studenților.

În era noilor tehnologii informaționale și comunicaționale, Internetul a revoluționat mai toate domeniile vieții sociale și profesionale, inclusiv învățământul, educația. Educația prin Internet reprezintă un nou mod de învățare a elevului/studentului, dar și o modalitate nouă de predare a profesorului. Este vital ca toți elevii și studenții să aibă acces la Internet să cunoască noile tehnologii și pentru aceasta este necesară introducerea în curricula școlară a instrumentelor TIC.

Educația la distanță a devenit în prezent o caracteristică a mediului universitar, tot mai multe instituții de învățământ acordă o atenție sporită activităților pedagogice și de acreditare, văzute prin prisma relației stabilite între noile tehnologii de informare și comunicare și obiectivele didactice. În acest context, se vorbește tot mai des despre “universitatea virtuală”, “biblioteca virtuală” sau “e-learning”.

Multe sisteme de e-learning oferă acces la articole, cărți electronice, baze de date, precum și oportunități extinse de învățare fără să mai facă apel la sprijinul bibliotecarului. Problema care se ridică este aceea a integrării conținutului și serviciilor acestora într-un *mediu de e-learning virtual* (1), știut fiind că acest tip de învățământ a devenit unul dintre segmentele spațiului informațional Web, care a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare intensă.

Termenul de e-learning este un concept utilizat pentru a descrie educația prin intermediul media, ca de exemplu DVD, CD-ROM, Internet,

Intranet, wireless etc: “*e-learning* înseamnă utilizarea tehnologiilor multimedia și a Internet-ului pentru a îmbunătăți calitatea educației, facilitând atât accesul la resurse și servicii, cât și schimburile și colaborarea.”(2), iar Consiliul pentru Educație și Instruire la Distanță îl definește astfel: “*Educația la distanță presupune înscrierea și studiul la o instituție de instruire, care asigură materialele didactice pregătite într-o ordine secvențială și logică pentru ca studenții să studieze pe cont propriu. La sfârșitul fiecărei etape, studentul trimite prin fax sau e-mail, către instructori calificați, produsul muncii sale spre corectare, clasare și orientare tutorială pe problemele temei de studiu. Sarcinile corectate sunt înapoiate, acest schimb asigurând o relație student-profesor personalizată.*” (3).

Inițiativa e-learning a Comisiei Europene are drept obiectiv mobilizarea comunităților educaționale și culturale, precum și a agenților din mediul economic și social, în scopul de a accelera schimbările din sistemele de educație și training în contextul unei societăți europene bazate pe cunoaștere (Program de e-learning) (4). Acest program constituie un pas important către realizarea conceptului de educație permanentă, bazat pe tehnologie și are patru direcții de acțiune:

Promovarea cunoștințelor digitale.

Aceasta va permite obținerea de noi abilități și cunoștințe necesare dezvoltării personale și profesionale, venind în ajutorul persoanelor care, datorită locației geografice, situației socio-economice sau nevoilor speciale, nu au acces cu ușurință la educația și training-ul tradițional. De asemenea, are în vedere contribuția tehnologiilor de informare și comunicare la modernizarea procesului educațional.

Constituirea de campusuri europene virtuale.

În această direcție prioritatea constă în a adăuga o dimensiune virtuală cooperării europene în învățământul superior, încurajând dezvoltarea de noi modele organizaționale pentru universitățile europene. Această direcție de acțiune se va construi pe baze de cooperare deja existente.(5) Se pare că inițiativa a aparținut unei universități americane: The School of Continuing Education, care a introdus încă din 1992 cursuri predate în întregime în clase virtuale, utilizând Windows, NetWare, Lotus Notes, ISDN și video digital.

Promovarea training-ului profesorilor.

Această experiență s-ar putea dovedi a fi decisivă pentru dimensiunea europeană a educației și pentru a se conștientiza modelul european al societății multilingvistice și multiculturale.

Acțiuni pentru promovarea e-learning-ului în Europa.

Scopul acestora este de a promova produsele și serviciile de excelență din proiecte și programe care au funcționat cu succes la nivel european. Se va pune accent pe diseminarea rezultatelor proiectelor de e-learning și pe alte informații relevante, pe suportul rețelelor europene, pe cercetări, studii și evenimente specifice, și pe cooperarea în cadrul proiectelor internaționale existente.

Pentru atingerea acestor obiective se recomandă evitarea limbajul academic și conceperea de materiale pentru e-learning practice, fapt care implică cu siguranță elemente care de obicei sunt neglijate atunci când sunt concepute strategiile pentru e-learning: specificul social și contextul cultural.

Caracteristicile e-learning-ului sunt:

Accesul la informații în mod direct.

Acest aspect se referă la obținerea de informații fără mediator sau doar cu rol de consilier al acestuia. În orice proces educațional, se evidențiază două elemente constitutive fundamentale: conținutul instructiv care trebuie transmis și căile prin care acesta este transmis. În cadrul învățământului la distanță putem vorbi atât de o **comunicare asincronă**: e-mail, forum de discuții, grupuri de știri, agendă electronică etc., cât și de o **comunicare sincronă**: conferințe audio și video.

Studentii din ziua de azi utilizează metode multiple de comunicare continuă, trecând cu ușurință de la comunicarea „față în față” la comunicarea online, fiind obișnuiți să muncească în echipe virtuale și să învețe prin simulare. Stilurile lor multiple de comunicare, ușurința de a utiliza web-ul, au deschis noi modalități de învățare formală, și, mai ales, informală.

Libertatea studentului în alegerea surselor de informare.

Studentul este pus în fața unei infinități de informații. Asistarea tradițională în alegerea acestora nu mai este operativă, studentul având o responsabilitate din ce în ce mai mare în alegerea, sortarea și evaluarea informațiilor.

Validarea.

În această direcție diferența dintre e-learning și învățământul tradițional este mică, deoarece prevalează aceleași tehnici, însă problematica rămâne deschisă, fiind deosebit de utilă descoperirea diferențelor semnificative și a oportunităților care există.

E-learning-ul este un fenomen complex cu consecințe sociale, tehnice, economice, administrative și manageriale, domeniile implicate în e-learning fiind de natură **educațională, cu referire la aspectele pedagogice** (crearea, adnotarea și discutarea documentelor (6); pachete de cursuri

(materiale care să se refere atât la predare, cât și la învățare, disponibile sub formă printată sau digitală); Literalitate \Rightarrow literalitate informațională \Rightarrow literalitatea informației digitale \Rightarrow literalitate media. Capacitatea de a identifica, evalua, organiza și comunica informația și cunoștințele este caracteristica esențială a societății cunoașterii. În acest sens biblioteca este unul din principalii responsabili în pregătirea studenților de a face față noilor provocări informaționale). Un alt domeniu de care depinde implementarea cu succes a unei platforme de e-learning este cel **economic** (Cine va plăti și pentru ce?; Cine întreține infrastructura necesară?; Dezvoltarea unei noi piețe; Acces de acasă (au toți studenții posibilitatea accesului la tehnologie?). Aspectele legate de **psihologia socială** (comportare de grup), de **sociologia** (comunitățile implicate), de **informatică** (cunoașterea și capacitatea de a lucra cu NTIC) și cele ce țin de **managementul calității** (Standardizare: OEBSP – Open e-book Standard Publishing, XML –**Extensible Markup Language**, LOM – Learning Object Metadata- descrie un obiect de învățare, OAI -Open Archive Initiative- permite adunarea metadatelor); Internet (Cum să evaluăm și să interpretăm informația?; Cum să indexăm informația?; Cum să facem față modificărilor continue din mediul Web?) și de **științele informării și comunicării** (folosirea informației și utilizatorii acesteia, resurse on line, cercetarea pe Internet) sunt esențiale neputându-se vorbi de e-learning fără implicarea acestor domenii.

În cadrul conferințelor IFLA problema impactului e-learning-ului asupra bibliotecilor a constituit un punct important pe ordinea de zi, fiind abordate probleme legate de suportul oferit de biblioteci pentru studenții „la distanță”; impactul e-learning-ului în pregătirea personalului bibliotecilor; predarea și învățarea în mediul electronic; probleme legate de copyright. De asemenea, au fost abordați cei 5 C implicați în implementarea unui sistem de e-learning eficient (7): **Conexiune** – infrastructura IT; **Conținut** – informație (inclusiv digitală); **Capacitate** – abilitatea de a transforma informația în cunoștințe; **Conservare** (prezervare); **Colaborare** (biblioteca universității, instituțiile editoare, firme de IT etc).

S-a ridicat și problema îmbunătățirii relației dintre e-learning și biblioteca digitală (8) și dacă aceasta din urmă poate constitui un răspuns la provocările lansate de e-learning, fiind necesare existența unui catalog online; Existența resurselor full text digitale (e-books, e-papers); Bibliotecă media digitală interactivă; Posibilitatea de publicare electronică; Diseminarea selectivă a informației.

Avantajele unui sistem de e-learning sunt acelea că permite familiarizarea studenților sau persoanelor individuale cu NTIC; are capacitatea de a pune la dispoziția studentului mai multe resurse de învățare, permițând totodată conectarea acestora cu o comunitate educațională globală; datorită utilizării unei platforme e-learning cu funcțiuni puternice de LMS (Learning Management System), planificarea cursurilor este mult mai eficientă; materialul este centrat pe student și pe nivelul de cunoștințe al acestuia; accesul, în timp real, la cunoștințe de oriunde și oricând; nu implică cheltuieli de deplasare, nici întreruperea activității profesionale curente.

Însă există și unele **bariere în implementare**, cum ar fi: unele cadre didactice nu se simt pregătite pentru a utiliza noua tehnologie; costurile de întreținere ale echipamentelor sunt ridicate; pregătirea unui curs online este mai costisitoare, așa-zisa „dezumanizare” a cursurilor (dezvoltarea noilor tehnologii fiind în detrimentul comunicării interpersonale).

Structura unui sistem de e-learning prezintă în principiu mai multe secțiuni: Partea de prezentare publică; Secțiunea destinată studenților (Pagină Web personalizată: cursuri: informații despre desfășurarea cursului, grupuri de lucru, acces la lecții virtuale, teme; calendarul acestora; anunțuri; servicii; resurse: cursuri, software, site-uri Web; GED: fișiere, cont de e-mail, profil personal; Posibilități de căutare internă/pe Web); Secțiunea destinată profesorilor (Editare materiale didactice: cursuri, teste etc.; Adăugare / eliminare studenți; Plasare anunțuri; Stabilire calendar, teme, lecții virtuale; Indicare de resurse Web; Gestionare examene, catalog online; Generarea de statistici); Secțiunea destinată comunicării student-profesor (E-mail, forum de discuții; Lecție virtuală: fereastră de editare grafică, secțiune pentru chat, secțiune pentru întrebări ulterioare; identificarea participanților: nume, informații personale, localizare Web; Teleconferință-desfășurătorul cursului, vizualizare participant/vorbitor, anunțare intervenție, modificare/salvare informații); Secțiunea regăsirii resurselor (Fiecare curs indică o serie de resurse; Resursele suplimentare pentru studenți: necesită cod de acces – revistă electronică; Resursele suplimentare pentru profesori: pachete educaționale și cursuri complete, resurse didactice online, conferințe, evenimente, suport pedagogic pentru oferit studenților, cerințe academice; Facilități de căutare tematică structurată).

Subliniem faptul că în cadrul Sistemului E-learning, aplicabil la unele Universități din țară, se are tot mai mult în vedere inițierea studenților în domeniul tehnologiei informației și comunicării, cu accent pe posibilitatea utilizării acestor tehnologii în instruire și învățare. Astfel, au fost create condiții pentru accesul gratuit al studenților la Internet, un alt

aspect referindu-se la **“didactica”** specifică instruirii și învățării într-un mediu virtual:

- au fost create materiale de studiu adaptate noului tip de predare – învățare, în care studenții găsesc numeroase studii de caz și situații – problemă, ocazii de simulare a unor situații reale;

- s-au creat săli specializate, cu acces, în timp real, la date și informații actuale pentru anumite teme din cadrul unor discipline de studiu;

- printr-un sistem de videoconferințe se asigură interacțiunea dintre profesori și studenți;

- anumite activități didactice (predare, seminarii, lucrări practice) sunt concepute și se desfășoară cu ajutorul diverselor tehnologii moderne, ceea ce determină creșterea atractivității și a gradului de interes din partea studenților.

Desigur, la nivel național, se pune problema nu numai a inițierii studenților în domeniul TIC, dar și a cadrelor didactice (unii nu știu sau nu implementează corect aceste tehnologii în activitatea de predare-învățare-evaluare, iar alții nu vor să se adapteze noilor cerințe, neexistând în unele instituții de învățământ o formă organizată de formare continuă a profesorilor în acest domeniu).

În urma unui sondaj de opinie, (9) efectuat de Centrul pentru Dezvoltare și Inovare în Educație E-learning. România, s-a ajuns la concluzia că este nevoie de mult mai multe informații și resurse în domeniul utilizării TIC, iar cel mai important rol în dezvoltarea e-learning în România îl vor avea: utilizatorii, firmele dezvoltătoare de soft, politicile Uniunii Europene, M.E.C. Același sondaj demonstrează că principalele elemente de care ar trebui să se țină cont în realizarea unui astfel de program (e-learning) sunt: grupul țintă, obiectivele proiectului, conținutul învățării, strategiile didactice, instrumentele TIC utilizate, resursele (buget, timp, personal).

În concluzie putem spune că la nivel național se constată existența a două abordări: achiziționarea de sisteme educaționale comerciale; dezvoltarea unui cadru local de utilizare de material educațional în format electronic, în special pentru departamentele de învățământ la distanță. Considerăm că lecțiile interactive reprezintă un instrument eficient cu ajutorul căruia profesorii pot completa procesul tradițional de predare, motivând și în același timp stimulând studenții de a pune în practică, de a experimenta cunoștințele teoretice.

În România zilelor noastre observăm o preocupare crescută din partea executivului, a societății civile și a sistemului de învățământ (universitar și preuniversitar), pentru implementarea unui sistem eficient de

e-learning, deși, trebuie să recunoaștem, mai există multe lipsuri în acest domeniu. Chiar la nivel mondial, cercetătorii își pun o serie de întrebări care nu au încă un răspuns ferm: Există anumite discipline pentru care educația la distanță este mai indicată? Este mai potrivită pentru anumite categorii de studenți? (vârstă, condiție socială, abilități sau deficiențe). Există mijloace pentru o evaluare corectă? Sunt bibliotecile și sursele de informare suficiente? Cum ar trebui abordat învățământul la distanță? ca o modalitate alternativă sau complementară de a face educație? etc. Cu sau fără răspunsuri la aceste întrebări, tehnologia avansează, iar viitorul îi aparține.

Sperăm ca într-un viitor apropiat în toate universitățile și școlile din România să vedem o creștere dinamică în sfera soft-ului educațional și a tehnicilor de predare, utilizând calculatorul, ceea ce va însemna încurajarea inovației didactice, modernizarea procesului și a programelor tip E-learning, iar pe termen lung, oportunitatea absolvenților de învățare și formare continuă.

Referințe bibliografice

- (1) *Virtual Learning Environment (VLE)*. Disponibil la:
http://www.jisc.ac.uk/index.cfm?name=mle_overview
- (2) *What is e-Learning: New Paradigm or New Toy?* Disponibil la:
<http://www.elearningeuropa.info>
- (3) Consiliul pentru Educație și Pregătire la Distanță. *Ce este e-learning-ul?* Disponibil la:
<http://www.detc.org/>
- (4) *E-learning programme*. Disponibil la:
<http://europe.eu.int/comm/education/programmes/elearning>
- (5) *Virtual companies. Net – learning and net – working will be common*. Disponibil la:
<http://www.checkpoint-elearning.com/index.php?co=8&aID=963>
- (6) *Digital Document Discourse Environment*. Disponibil la: <http://d3e.sourceforge.net/>
- (7) *The Strategy for e-Learning. Estonian eUniversity standardizes on WebCT*. Disponibil la: <http://www.checkpoint-elearning.com/index.php?co=8&aID=1295>
- (8) Joan K. Lippincott. *Net Generation Students and Libraries*. Disponibil la:
<http://www.educause.edu/NetGenerationStudentsandLibraries/6067>
- (9) *TEHNE – Centrul pentru Dezvoltare și Inovare în Educație E-learning, România*. Disponibil la: http://www.elearning.ro/vot_arhiva.php